

EDUKACJA WŁĄCZAJĄCA, czyli o tym, jaka powinna być edukacja oraz o istocie edukacji włączającej

Według PWN – określenie „włączać się” znaczy: zacząć brać udział w czymś, co już jest zorganizowane. Można zatem powiedzieć, że edukacja włączająca to włączanie uczniów w życie szkolne.

Organizacja międzynarodowa UNESCO opisuje włączanie jako proces wychodzenia naprzeciw różnorodnym potrzebom wszystkich dzieci, młodzieży i dorosłych poprzez zwiększanie ich uczestnictwa w nauce, kulturze i życiu społecznym oraz eliminację wszelkich form wykluczania w edukacji. Wizja takowego włączenia obejmuje wszystkie dzieci.

W Polsce (na stronach MEIN, ORE) o edukacji włączającej mówi się jako o modelu edukacji, który uwzględnia różnorodność uczniów korzystających z placówek edukacyjnych i funkcjonujących w systemie edukacji formalnej. To kierunek działań społecznych, w tym edukacyjnych, w których dąży się do włączenia osób z niepełnosprawnością do grupy osób pełnosprawnych.

W tym celu uruchomiono projekt systemowy – Specjalistyczne Centrum Wspierające Edukację Włączającą. W ramach wspierania placówek edukacyjnych na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego wykonujemy przewidziane zadania, ale też wskazujemy i propagujemy szersze spojrzenie na edukację włączającą. Sami tak czynimy i innych namawiamy do stosowania filozofii edukacji włączającej w stosunku do każdego dziecka i ucznia.

W sprawach fundamentalnych opieram się na powierzonych badaniach naukowych. Profesor John Hattie z Uniwersytetu Auckland w Nowej Zelandii i z Melbourne w Australii przez kilkanaście lat badał miliony uczniów i nauczycieli oraz wykonał setki meta-analiz. Profesor badał wpływ różnych czynników na postępy i rozwój osobowy uczniów. Dlaczego te badania są ważne z punktu widzenia edukacji włączającej? Wyniki tych badań wyraźnie wskazują na to, jakie czynniki należy uwzględnić w procesie edukacji, by uczniowie osiągnęli największe efekty w zdobywaniu wiedzy oraz rozwijali swoje kompetencje, czyli w pełni włączali się w proces edukacji. Wśród czynników, które mają największy wpływ na osiągnięcia ucznia w nauce, jest samoocena, czyli subiektywne spojrzenie na własną osobowość lub inaczej afektywna reakcja człowieka na samego siebie, obraz siebie albo poczucie własnej wartości. Taki stan trudno osiągnąć, ale jest to możliwe. Zatem jeżeli nauczyciel tak pracuje, że uczeń ma poczucie własnej wartości, a do tego uważa, że ma wpływ na własny rozwój, potrafi dokonać samooceny – to najlepsza z możliwych opcji.

Kolejne ważne czynniki to: ocena kształtująca, informacja zwrotna, relacje nauczyciel – uczeń, nauczanie oparte na rozwiązywaniu problemów, cele będące wyzwaniem, wpływ rówieśników, zaangażowanie rodziców, doskonalenie zawodowe nauczycieli, uczenie się w małych grupach (nie mylić z małymi klasami) czy zadawanie pytań. Zaskakujące okazały się niektóre z czynników, np. niski wpływ pracy domowej na rozwój uczniów, nikłe przełożenie merytorycznego przygotowania nauczyciela na efekty osiągane przez uczniów, słabe przełożenie indywidualizacji nauczania na postępy uczniów.

Powinniśmy tak pracować, aby uczeń:

- był świadomy celów uczenia się, sposobu, przebiegu i efektów,
- czynił własne uczenie się widocznym dla siebie i nauczyciela, tak by ten mógł mu w uczeniu pomagać,
- popełniane błędy były doceniane jako widoczna oznaka procesu uczenia się i wykorzystywane do potrzebnego „przeuczenia”,
- był autorem własnego uczenia się.

Jak zatem organizować pracę szkoły, by większość z tych twierdzeń zastosować w praktyce?

doświadczenia wiem, że warto np. stosować metody oceniania kształtującego. Ocena powiązana z informacją zwrotną lub sama informacja zwrotna, stawianie celów w języku ucznia, kryteria sukcesu (co jest w tym najważniejsze), pytania kluczowe, praca w małych grupach, pomoc koleżeńska, współpraca z rodzicami – to tylko niektóre elementy oceniania kształtującego. Do tych metod możemy także dodać tutoring szkolny, w którym dorosły w indywidualnych rozmowach z uczniem prowadzi i wzmacnia jego rozwój osobisty, towarzyszy mu w drodze do osiągania jego zamierzonych celów. W naszym Ośrodku od ponad 6 lat tak pracujemy i osiągamy bardzo dobre rezultaty. Trudno w jednym artykule dokładnie opisać jak, kiedy, z kim i dlaczego właśnie tak? Odsyłam zainteresowanych na naszą stronę internetową: www.moslomianki.pl oraz do współpracy – jesteśmy otwarci na wszelkie formy współpracy!

Z badań Hattiego wynikają też wnioski dla nauczycieli. Widoczne nauczanie występuje wtedy, gdy nauczyciel:

- wie, czego chce nauczyć i określa cele nauczania w języku zrozumiałym dla ucznia,
- opracowuje kryteria oceniania i przekazuje je uczniom (co jest ważne),
- ma wysokie oczekiwania co do uczenia się uczniów, nie etykietuje uczniów,
- zadaje pytania i zadania angażujące ucznia w myślenie i działania prowadzące do opanowania wartościowych koncepcji i umiejętności,
- obserwuje uczenie się ucznia (ocenianie kształtujące) po to, aby modyfikować dalsze nauczanie,
- przekazuje uczniowi specyficzną informację zwrotną: co zrobiłeś dobrze, co wymaga poprawy i jak to poprawić.

Idealna sytuacja – widoczne uczenie się – występuje wówczas, gdy nauczyciele widzą proces nauczania oczami swoich uczniów i pomagają uczniom stawiać się nauczycielami samych siebie, czyli lepiej, skuteczniej się uczyć.

Ważny czynnik wpływający na wyniki uczniów i szkoły to zbiorowa skuteczność nauczycieli. Synergia wspólnych działań nauczycieli daje jeszcze większe nadzieje na poprawę osiągnięć uczniów. W ten sposób wykorzystujemy siłę grupy, aby wydobyć pełny potencjał uczniów i nauczycieli w szkołach. Nasze doświadczenia pokazują, że wprowadzanie opisanych wyżej metod nauczania należy robić stopniowo, rozpoczynając od grupy przekonanych nauczycieli. Muszą oni uzyskać wsparcie i pomoc. Warunkiem koniecznym jest też przekonanie i włączenie się w proces dyrektora szkoły.

Edukacja włączająca jest przełomem nie tylko w relacji nauczyciel – uczeń. W pracy szkoły pojawia się nowy sojusznik – rodzic. Może on w większym niż do tej pory stopniu uczestniczyć w nauce i rozwoju swojego dziecka. Rodzice muszą być włączeni w proces edukacyjny od samego początku. Należy przy tym określić zasady współpracy, aby rodzice chcieli w nim uczestniczyć i rozumieli jego potrzebę. Zadbaj o właściwą zachętę do współpracy, zwłaszcza do pracy z dzieckiem nad poprawą elementów określonych w informacji zwrotnej. Dotrzeć należy do wszystkich rodziców. Dobrym sprawdzonym sposobem jest np. przeprowadzenie z rodzicami lekcji metodą oceniania kształtującego.

Podsumowując: realizując Projekt w swojej istocie wspomagamy placówki, by pełniej włączyć w proces edukacyjny uczniów z różnorodnymi potrzebami edukacyjnymi (w tym z orzeczeniami i opiniami, ale nie tylko), ale także inspirujemy dyrektorów i nauczycieli, by chcieli wprowadzać w swojej placówce elementy edukacji włączającej dla wszystkich swoich uczniów.

Andrzej Pery

Prezes Fundacji Périé - organ prowadzący SCWEW Łomianki

